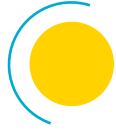
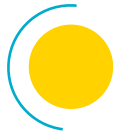
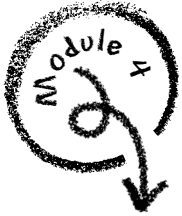

Module 4

Overheden en instellingen

Overheden en instellingen

Vooraf

Samenleven vraagt om afspraken. In België bestaan er tal van regels die orde moeten brengen in de samenleving. Afhankelijk van de overheid die ze uitvaardigt, spreken we van wetten, decreten, ordonnanties, besluiten, verdragen, enzovoort. Ze kunnen van toepassing zijn op verschillende niveaus: internationaal, federaal, gewesten en gemeenschappen, provinciaal of gemeentelijk.

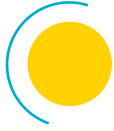
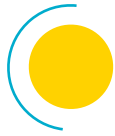
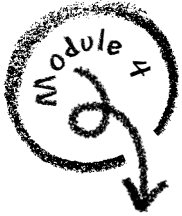
Nadat België in 1830 onafhankelijk werd, legde de Grondwet een unitaire staatsstructuur vast. Dat betekende onder andere dat het bestuur van het land berustte bij één parlement en één regering.

Al vlug bleek dat er belangrijke culturele en regionale verschillen bestonden. Op een vreedzame wijze (compromiscultuur) werd gezocht naar een bestuursvorm die aan de verschillen tegemoetkwam. Naast de federale overheid ontstonden er gemeenschappen en gewesten.

In deze module bekijken we van meer nabij de instellingen die die regels opstellen, uitvoeren en de naleving ervan controleren. We vertrekken daarbij van de instellingen die het dichtst bij ons staan (gemeente) en verkennen de andere niveaus in steeds verwijdende cirkels: provincie, Vlaanderen, federaal, Europees en mondiaal.

In deze module vindt u:

A	Besluitvorming gebeurt op verschillende niveaus	100
B	De gemeente	102
C	De provincie	106
D	De federalisering	107
E	De gemeenschappen en de gewesten	110
F	De federale overheid	116
G	De hoven en de rechtbanken	118
H	De Europese Unie	122
I	De Verenigde Naties	128
J	Samenvatting Module 4	130

Doelstellingen

Concreet werken we in deze module aan:

Kennisinhoud

- de overheden en instellingen zijn de institutionele kaders waarbinnen de besluitvorming op een democratische wijze geregeld wordt;
- de werking van die overheden en instellingen is nog niet perfect, maar wordt nog voortdurend bediscussieerd en bijgestuurd, vanuit kritische reflectie vanuit de maatschappij;
- de samenstelling, werking en bevoegdheden van de politieke overheden en instellingen;
- vanuit het oogpunt van de mondialisering het groeiende belang van de instellingen en besluitvorming van Europese en internationale instellingen;
- gelijkenissen en verschillen tussen de formele besluitvorming op verschillende niveaus;
- voor- en nadelen van alternatieve besluitvormingsprocedures.

Vaardigheden

- binnen de overheden en instellingen gericht informatie opvragen en analyseren;
- stappen uitstippelen en ondernemen om te participeren aan of te reageren op de besluitvorming;
- een democratische besluitvormingsprocedure uitwerken en naleven;
- met elkaar in discussie treden en een beargumenteerd standpunt innemen;
- een concrete actie zo opzetten dat ze maximaal kans op slagen heeft.

Attitudes

- positief-kritisch staan tegenover de politieke overheden en instellingen;
- bereid zijn om positief-kritisch mee te denken over het optimaliseren van de overheden en instellingen;
- wensen te participeren aan de besluitvorming;
- zich inzetten om tot een democratische besluitvorming te komen.

Handleiding bij module 4 van de Werkmap voor de leerlingen

Focus

Geef de leerlingen de opdracht, reeds enkele weken voordat u rond de module gaat werken, in de media (kranten, tijdschriften, nieuwssites) informatie te verzamelen over de politieke instellingen en besluitvorming. Laat daarbij alle overheden aan bod komen: de gemeente, de provincie, de gewesten en gemeenschappen, het federale en het internationale niveau.

Besluitvorming gebeurt op verschillende niveaus

Als (bijna) stemgerechtigde burger is het voor de jongeren zinvol om de politieke besluitvorming te volgen. Een degelijk zicht op de instellingen en overheden en hun besluitvorming is een eerste vereiste.

Opdracht: Het bestuur van een vereniging

Opdracht: Het bestuur van een leerlingenraad

Als instap gaan we na in welke mate besluitvorming al vervlochten is met de leefwereld van de jongeren. Heeft de jongere al een stem in 'formele' organen? Maakt de jongere gebruik van de inspraakmogelijkheden die hij of zij heeft (bijvoorbeeld op school, in de jeugdraad). Of gelooft hij of zij dat het toch allemaal niets uithaalt?

Inspraak in het secundair onderwijs is verplicht in de vorm van een leerlingenraad of in een andere vorm. Misschien zijn inspraakmogelijkheden op een andere manier georganiseerd. Bij vraag b kunnen de jongeren de agendapunten ordenen in verschillende categorieën: bijvoorbeeld de organisatie van activiteiten; de organisatie van lessen, examenroosters en uurroosters; het bredere schoolbeleid.

Basisinformatie: Politieke besluitvorming, hoe werkt dat?

Om de agendabepaling en de verdere stappen in de besluitvorming duidelijk te maken, kunnen de leerlingen gebruik maken van het verzamelde informatiemateriaal. Welke thema's krijgen veel aandacht in de media? Welke drukkingsgroepen en actiegroepen werken rond die thema's. De infographic illustreert dat er meerdere manieren zijn om een maatschappelijk probleem op de politieke agenda te zetten, en dus aan politiek te doen zonder politiek actief te zijn.

Het schema 'Politieke besluitvorming' focust op het proces van maatschappelijk probleem tot politieke beslissing. Belangrijk is om met de leerlingen vast te stellen dat er meerdere standpunten en meerdere oplossingen mogelijk zijn en dat het vaak veel tijd vraagt om tot een consensus te komen.

Opdracht: Voorbeelden van maatschappelijke problemen

Stimuleer de leerlingen om voorbeelden te zoeken op verschillende bestuursniveaus. Zijn er in de gemeente actiegroepen over mobiliteit? Ga dan ook op zoek naar organisaties die op Vlaams, federaal of Europees niveau met die problematiek bezig zijn. Op de website van de Europese Commissie vindt u een overzicht van alle burgerinitiatieven die werden ingediend:

ec.europa.eu/citizens-initiative.

Basisinformatie: Bestuursniveaus

Vooraleer over te gaan tot de werking van de gemeente, provincie, enzovoort in de volgende hoofdstukken, kunnen de leerlingen vanuit de actualiteit en vanuit hun eigen ervaringen de concrete werkerreinen van de verschillende bestuursniveaus proberen te achterhalen. De volgende oefening "Wie beslist over ... ?" is een mogelijkheid:

Wie beslist over ?

	gemeente	provincie	gewest/ gemeen- schap	federaal	Europa
De naturalisatie tot Belg				•	
Visquota in de Noordzee					•
Taksen op caféterrassen / het sluitingsuur van cafés	•				
De aanleg van een toeristische fietsroute in je streek	(•)	•			
Subsidies voor het jeugdhuis	•				
De aanleg van een grote ringweg			•		
De voorwaarden voor studiebeurzen			•		
De tarieven van de personen- belasting	•*		•*	•	
Het aantal dagen dat een jobstu- dent mag werken				•	
De milieunormen voor het grondwater					•
De uitkeringen voor werklozen				•	
De toestemming voor het rooien van bomen	•				
De terugbetaling van een consultatie bij je huisarts				•	
Verbeteringspremies voor woningen	•	•	•		
Het rijexamen			•		
De geluidsnormen op fuiven			•		

* opcentiemen

De gemeente

Focus en Opdracht: Ken je gemeente

Met de Focus en de Opdracht kunnen leerlingen zich een beeld vormen van wat in hun gemeente leeft.

Aanvullende zoekopdrachten kunnen zijn:

Het opzoeken van de oppervlakte van de gemeente, het aantal inwoners per geslacht en leeftijdsgroep, het aantal industrieterreinen en bedrijven in de gemeente, de werkgelegenheid, enzovoort.

Allerhande informatie over de gemeenten in Vlaanderen, gemeentelijke profielschetsen, cijfermateriaal, statistieken, verkiezingsuitslagen, nuttige adressen enzovoort vindt u op de volgende websites:

- www.statistiekvlaanderen.be
- www.vlaanderenkiest.be
- www.kenniscentrumvlaamsestedebelgie.be
- Ook de provincies hebben heel wat gegevens over hun gemeenten gebundeld op de website www.provincies.incijfers.be

Basisinformatie:

- Het bestuur van de gemeente
- Wat doet de gemeente?
- De gemeente wordt bestuurd door drie organen
- De inkomsten van de gemeente

Opdracht: Gemeenteraad

De gemeentelijke overheid staat het dichtst bij de jongere. Als instap kunnen de leerlingen – goed voorbereid vanuit gerichte vragen – het gemeentehuis bezoeken en/of een gemeenteraad bijwonen. Een manier om de werking van de democratie op lokaal vlak te leren kennen. Leerlingen die een gemeenteraadszitting bijwonen, doen dat beter niet zonder voorbereiding. Wil het een positieve en leerrijke ervaring zijn, dan weten de leerlingen het best vooraf wie in de gemeenteraad zit en waar de fracties plaatsnemen, wie tot de meerderheid behoort en wie tot de oppositie, hoe er gestemd wordt en waarover (de agenda). Ze kunnen daarvoor op de website van de gemeente terecht, maar ook de informatieambtenaar van de gemeente kan wellicht hulp bieden.

We raden u aan om contact op te nemen met de informatieambtenaar vooraleer een klassikaal bezoek te brengen aan het gemeentehuis of vooraleer leerlingen de opdracht krijgen om een gemeenteraad bij te wonen.

Opdracht: Op de agenda van de gemeenteraad: sluikstorten

De case in de opdracht is waarheidsgetrouw. Na de oefening kunt u het artikel hieronder aan de leerlingen bezorgen. Vergelijk de oplossing van de leerlingen met deze van de gemeente Harelbeke en bespreek de gekozen oplossing klassikaal.

Strijd tegen sluikstorten

Glasbol weggenomen om sluikstorten te vermijden in Harelbeke

Omdat er in de buurt van de glasbol vaak zwerfvuil en huishoudelijk afval werd achtergelaten, heeft het stadsbestuur een drastische maatregel genomen.

‘We hebben de glasbol daar weggenomen’, zegt de burgemeester. ‘We hadden er eerst een bord geplaatst waarop we uitleg gaven over de straffen die op sluikstorten staan, maar dat hielp niet. Bijna dagelijks vonden we zwerfafval in de buurt van die container. Daarom hebben we hem weggehaald. Dat blijft minstens een maand zo.’

Op de plek waar de glasbol stond, staat nu een informatiebord, dat uitlegt waarom de container verwijderd is. Het is moeilijk om sluikstorters te vatten. ‘Je kan moeilijk de hele dag een agent naast die bol laten staan’, zegt de burgemeester. ‘En ook camera’s zijn niet ideaal: ze kosten veel en de pakkans is klein.’ Een jaar geleden trok het stadsbestuur al eens aan de alarmbel. Tijdens een opruimactie ruimden de stadsdiensten net drie ton afval op. Een week later moesten ze alweer negen vuilniszakken vullen. De strijd tegen het zwerfvuil kost de stad veel geld. ‘De stadsdiensten zijn er dagelijks mee bezig, wat ons heel wat extra werkuren kost. En ook de verwerking van al dat afval kost geld.’

Bron: Het Nieuwsblad, 10/05/2014

Basisinformatie: Het sociaal beleid van de gemeente

Het OCMW voert mee het sociaal beleid van de gemeente uit. Het wordt bestuurd door een vast bureau dat overeenstemt met het college van burgemeester en schepenen, en door een raad voor maatschappelijk welzijn waarin de leden van de gemeenteraad zitten. De OCMW-raad komt maandelijks samen net zoals de gemeenteraad. Een apart orgaan, het bijzonder comité voor de sociale dienst, beslist over dossiers van individuele hulpverlening en maatschappelijke integratie.

Het OCMW werkt nauw samen met andere diensten uit dezelfde sector, zoals buurthuizen, de dienst Welzijn, het Centrum voor Algemeen Welzijn (CAW) enzovoort.

Het OCMW heeft een zeer specifieke opdracht. Het moet aan elke persoon die er behoefte aan heeft – en ongeacht zijn vermogenstoestand – diensten of hulp (doen) verstrekken op sociaal of medisch gebied. De dienstverlening van het OCMW is zeer omvangrijk. Het is verantwoordelijk voor de toekenning van een leefloon of de uitkering van steun, huurtoelagen en voorschotten op kinderbijslag en onderhoudsgeld en het kan verblijfskosten in instellingen en rustthuizen ten laste nemen. Het kan zelf diensten organiseren voor het verlenen van materiële hulp (bijvoorbeeld thuiszorg of bedeling van warme maaltijden). Het kan ook instellingen oprichten zoals kinderdagverblijven, ziekenhuizen, bejaardentehuizen en serviceflats. Het bemiddelt voor het verkrijgen van een huis of een baan, doet aan budgetbegeleiding, verleent rechtshulp en bezorgt zelfs mensen werk. Het kan de voogdij uitoefenen over minderjarige kinderen en belast zijn met de begeleiding van jongeren. Het vangt asielzoekers op, doet aan schuldbemiddeling enzovoort.

Opdracht: Leefloon

Informatie over de armoededrempel vindt u op de website van Statbel, het Statistiekbureau van de federale overheid: statbel.fgov.be. Op de website van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting www.armoedebestrijding.be kunt u onder andere de Armoedebarmeters en heel wat feiten en cijfers, onder andere over het leefloon en het armoederisico, terugvinden.

- a. De armoededrempel is gelijk aan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau. Personen met een inkomen dat zich beneden deze inkomensgrens situeert, worden geconfronteerd met een armoederisico.

De armoededrempel wordt als volgt berekend: 60% van €23.686 per jaar maakt voor een alleenstaande een drempel van €14.212 per jaar of afgerond €1.184 per maand.

Die drempel wordt voor gezinnen niet zomaar vermenigvuldigd met het aantal gezinsleden. Vanuit het principe dat gezinsleden kosten en bestedingen delen, wordt een tweede volwassene in het gezin maar voor de helft meegerekend (factor 0.5) in de berekening van de armoedegrens, en kinderen (<14 jaar) maar voor een factor 0.3.

De armoedegrens voor een gezin bestaande uit één volwassene en twee kinderen jonger dan 14 jaar wordt verkregen door de grens voor alleenstaanden te vermenigvuldigen met een factor 1.6 ($€14.212 * 1,6$)/12 = €1.895 per maand). Die 1.6 is het resultaat van volgende optelsom: een 'gewicht' van 1 wordt toegekend aan het gezinshoofd, en 0.3 aan elk kind.¹

Extra: Hoeveel mensen lopen gevaar in armoede te geraken?²

Binnen het Europese beleid worden volgende 3 indicatoren naar voren geschoven om armoede te meten: 1) armoederisico op basis van inkomen, 2) ernstige materiële deprivatie en 3) huishoudens met zeer lage werkintensiteit³. Deze indicatoren zijn gebaseerd op verschillende kenmerken van armoede en sociale uitsluiting. De drie indicatoren samen vormen de Europese armoede-indicator 'risico op armoede of sociale uitsluiting'. Volgens de EU-SILC 2018enquête, behoort 16,4% van de Belgische bevolking tot de groep met een armoederisico op basis van het inkomen, 5,0% van de bevolking leeft in ernstige materiële deprivatie (volgens EU-SILC 2019: 4,3 %) en 12,6% van de Belgische bevolking jonger dan 60 jaar leeft in een huishouden met een zeer lage werkintensiteit. De waarde van de Europese armoede-indicator 'risico op armoede of sociale uitsluiting' bedraagt in België 20,0% van de bevolking. Het subjectief armoederisico is een goede aanvulling op de meer objectieve indicatoren. Volgens de EU-SILC 2018enquête gaven 19,2% van de Belgen aan moeilijk tot zeer moeilijk rond te komen.

1 statbel.fgov.be

2 https://www.armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2020/04/cijfers_aantalarmen.pdf

3 werkintensiteit: Het aantal werkelijk gewerkte maanden voor alle volwassen leden van het huishouden ten opzichte van het theoretische maximum aantal gewerkte maanden tijdens het referentiejaar.

- b. Het leefloon voor een alleenstaande bedraagt 958,91€ netto per maand, voor een samenwonende 639,27€ netto per maand en voor een persoon die samenwoont met een gezin te zijnen laste 1.295,91€ netto per maand. Deze bedragen zijn sinds 1 maart 2020 van kracht. In 2018 waren er gemiddeld 144.388 begunstigen van het leefloon.

Nettobedragen leefloon van kracht vanaf 1 maart 2020 ⁴

	Leefloon per maand
Samenwonend persoon	€ 639,27
Alleenstaande persoon	€ 958,91
Persoon die samenwoont met een gezin te zijner laste	€1.295,91

- c. Het nettobedrag van het leefloon voor een alleenstaand persoon met een gezin ten laste is lager dan 60% van het mediaan netto inkomen en dus lager dan de armoederempel. (Armoederempel voor een alleenstaande met twee kinderen jonger dan 14 jaar: €1.895 per maand, leefloon van een alleenstaande met een gezin ten laste: 1.295,91 per maand).

Basisinformatie: Hoe heb ik als burger inspraak in mijn gemeente?

Opdracht: Adviesraden

Basisinformatie: Openbaarheid van Bestuur

⁴ https://www.armoedebestrijding.be/wp-content/uploads/2020/03/cijfers_leefloon.pdf

Focus

Basisinformatie:

- Wat doet de provincie?
- De provincie wordt bestuurd door drie organen
- De inkomsten van de provincie

De provincie is als bestuursniveau wellicht het minst bekend. U kunt in uw provinciehuis of op de website van uw provincie heel wat informatie vinden over de werking van de provincie en haar beleid.

In 2016 besliste de Vlaamse Regering om de taken van de provincies, de samenstelling van de provincieraad en deputatie en de inkomsten van de provincies te beperken. In de komende jaren zullen de provincies zich niet meer bezighouden met gemeenschapsbevoegdheden zoals onderwijs en cultuur.

Opdracht: Je provincie in de kijker

Afhankelijk van de insteek die de leerkracht zelf wil leggen kan het filmpje uitgewerkt worden als een promofilmpje voor de binnen- of buitenlandse toerist (het filmpje kan ook in een andere taal gemaakt worden in het kader van een taalvak) of als een voorstellingsfilmpje voor de eigen provinciegenoten waarbij de deputatie haar initiatieven in de verf zet en aan de burgers bekend maakt.

D De federalisering

Dit hoofdstuk heeft niet de bedoeling de ingewikkelde geschiedenis te schetsen van de staats-hervorming vanaf 1970. Het wil wel een beeld geven van de hedendaagse federale staat en kort aangeven waarom en hoe die zo gevormd is.

Begrippen als gemeenschappen, gewesten en taalgebieden worden verduidelijkt. Kaarten tonen hoe de indeling precies in elkaar steekt.

Basisinformatie:

Federalisme, niet enkel een Belgisch fenomeen

Opdracht: Federalisme elders

- De federale of centrale overheid in de VS is slechts voor een beperkt aantal zaken bevoegd. De exclusieve bevoegdheden van de federale overheid zijn: het verdragsrecht; buitenlandse handel; bestraffing van inbreuken op het volkenrecht; de munt en muntbescherming; douane; leger en oorlogsvoering.
- De deelstaten hebben ruime bevoegdheid, ook over zaken die de grondrechten van de burgers raken. Het heffen van belastingen, het onderwijs, het strafrecht,... zijn bijvoorbeeld bevoegdheden van de deelstaten. Een opvallende uiting van die autonome bevoegdheid is de toepassing van de doodstraf en de wijze waarop die wordt uitgevoerd.

Basisinformatie:

Historiek

Gemeenschappen en gewesten

De bevoegdheden in het federale België

Opdracht: Vergelijk kranten

De Vlaamse media berichten eerder beperkt over het Franstalige landsgedeelte. Deze opdracht laat de leerlingen kennis maken met de Franstalige kranten en tijdschriften en de verschillende standpunten inzake de Belgische politiek. Deze opdracht kan in de lessen Frans aan bod komen.

Opdracht: Zusterpartijen over de taalgrens

N-VA	Geen zusterpartij in Franstalig landsgedeelte
CD&V	cdH (centre démocrate Humaniste)
Open Vld	MR (Mouvement Réformateur)
Vooruit	PS (Parti Socialiste)
Groen	Ecolo
Vlaams Belang	Geen zusterpartij in Franstalig landsgedeelte
PVDA	PTB

- Noot:
- Groen en Ecolo vormen in de Kamer samen een fractie.
 - PVDA en PTB vormen samen één partij.

Basisinformatie:

Conflicten oplossen in het federale België

Bij zo'n ingewikkelde staatsstructuur kunnen zich ook belangen- en bevoegdheidsconflicten voordoen. We bekijken het Grondwettelijk Hof en de Raad van State als instellingen die optreden bij dat soort bevoegdheids- en belangenconflicten. Die instellingen bieden de burger rechtsbescherming tegen ongrondwettelijke wetten of decreten of tegen onwettige regeringsbesluiten.

Stelling: Pro en contra

Extra duiding bij de stellingen:

1. Dit is een punt in het partijprogramma van N-VA en Vlaams Belang. De overige partijen streven niet naar Vlaamse onafhankelijkheid.
2. Klimaat en milieu zijn zowel gewestbevoegdheden (Vlaanderen, Wallonië en Brussel) als federale bevoegdheid.
3. Deze stelling gaat verder op artikel 35 van de Grondwet, dat bepaalt dat alle bevoegdheden toekomen aan de deelstaten behalve degene die uitdrukkelijk toegewezen worden aan de federale overheid. Dit Grondwetsartikel is niet uitgevoerd omdat de politiek geen consensus vindt over die lijst van toegewezen bevoegdheden.
4. De eentaligheid van Vlaanderen en Wallonië werd al in 1931 vastgelegd in de taalwetten.
5. Dit zou vereisen dat Vlaanderen (en Wallonië) een volledig nieuwe toetredingsprocedure doorlopen.
6. Deze stelling gaat over een federale kieskring, waar sommigen voor pleiten.

Terugblik: Verboden te zeggen

In dit hoofdstuk zijn worden heel wat specifieke termen vermeld. Om deze begrippen te herhalen, geeft de leraar deze Verboden te zeggen-opdracht. De leerlingen doen deze opdracht per twee. De ene leerling moet het begrip raden dat de andere leerling omschrijft. Maar... deze laatste mag een aantal woorden niet zeggen in zijn omschrijving van de term. Ook onderdelen van het te raden begrip zijn verboden te zeggen. Het duo dat het begrip als eerste raadt, heeft gewonnen.

Fiche voor de leraar, eventueel te kopiëren en in strookjes te knippen voor de leerlingen:

Begrip	Verboden te zeggen
GEWEST(EN)	<ul style="list-style-type: none">• federaal / federale staat• gemeenschap(pen)• 3• Brussel• grondzaken
FEDERALISME	<ul style="list-style-type: none">• unitair(e staat)• gemeenschappen• gewesten• verdeling/opdeling• bevoegdheden

RAAD VAN STATE	<ul style="list-style-type: none"> ● bevoegdheidsconflict ● wet/decreet ● advies niet bindend ● onwettig
TAALWETTEN	<ul style="list-style-type: none"> ● Nederlands(talig) ● Frans(talig) ● taalgrens ● streek
STAATSHERVORMING(EN)	<ul style="list-style-type: none"> ● unitaire staat ● overhevelen ● bevoegdheden ● 6 ● autonomie
FACILITEITENGEMEENTE	<ul style="list-style-type: none"> ● Brussel ● taal(grens) ● Vlaanderen ● Wallonië

Deze opdracht kan ook op een andere manier uitgevoerd worden. Verdeel de klas dan in groepjes van 3 à 4 leerlingen. Elk groepje krijgt één begrip waar ze zelf een definitie van moeten maken. Deze definitie mag maar één zin lang zijn en moet alle essentiële elementen bevatten. Laat hen daarna per groepje een definitie aan de rest de klas opzeggen, de andere leerlingen moeten dan raden om welk begrip het gaat.

De gemeenschappen en de gewesten

Dit hoofdstuk gaat in op de structuur, bevoegdheden en besluitvorming op het niveau van de gewesten en gemeenschappen, waarbij we Vlaanderen uitwerken. Bedoeling is dat de jongeren het onderscheid met het federale bestuursniveau inzien.

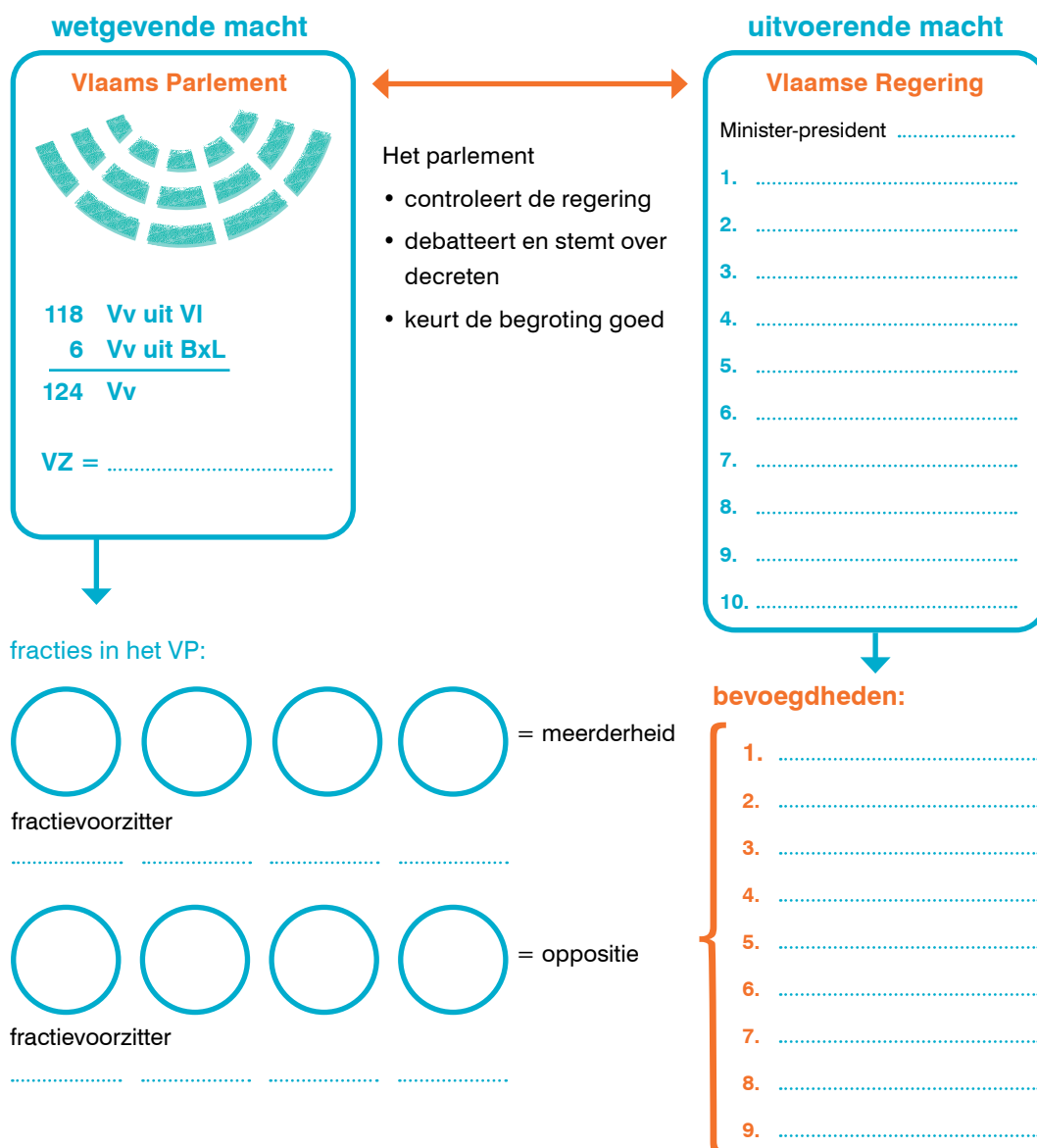

Focus

Opdracht: Infographic

De infographic van de leerlingen kan er als volgt uit zien:

Een infographic kan ook voor het Brussels of Waals Gewest samengesteld worden in de Franse les of voor de Duitstalige Gemeenschap in een les Duits. Zorg dat zowel de uitvoerende macht (regering en overheidsdiensten) als de wetgevende macht (parlement) aan bod komen.

Basisinformatie: De bevoegdheden van de gemeenschappen en gewesten

De opsomming van de bevoegdheden, geconcretiseerd met voorbeelden, kunnen duidelijk maken dat de Vlaamse overheid dicht bij de burger staat, dat de burger er dan ook alle belang bij heeft te weten wie die overheden zijn en hoe die werken. Zoek concrete voorbeelden die uit de leefwereld van de jongeren komen en waaraan zij belang hechten (bijvoorbeeld: onderwijs, mobiliteit, jeugdbeleid, milieu,...).

Voor leerlingen die in en rond Brussel wonen is het onderscheid tussen gemeenschappen en gewesten heel tastbaar. Het komt immers tot uiting in hun dagelijks leven waar de Vlaamse en Franse Gemeenschap op hetzelfde grondgebied door elkaar leven. Ze maken gebruik van de gemeenschapsdiensten van de Vlaamse overheid (bijvoorbeeld het Nederlandstalig onderwijs, Vlaamse cultuurhuizen,...) maar evengoed van de voorzieningen van het Brusselse Gewest (zoals de MIVB, Actiris,...).

Opdracht: Zo verloopt mijn dag

Vraag aan de leerlingen om een gedetailleerd verslag te maken van een doorsnee dag. Laat hen reflecteren over de vraag of de overheid iets te maken heeft met elke activiteit. En zo ja, welke overheid. Hierna volgt een voorbeeldverloop van een dag uit het leven van een jongere.

Zo verloopt mijn dag	Vragen	Welke overheid?	Antwoord	Welke bevoegde minister(s) of EU-commissaris?
Klokradio op half zeven, ik sta op met StuBru.	Wie is bevoegd voor media?		Vlaamse Gemeenschap	
Vlug onder de douche, om wakker te worden.	Wie zorgt voor de watervoorziening?		Vlaams Gewest (leefmilieu)	
Vandaag een eitje bij het ontbijt.	Wie zorgt voor de voedselveiligheid?	 	Federale overheid (Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen Europa)	
Het stortregent. Gelukkig is de bus op tijd. In het treinstation zie ik mijn vriendin.	Wie is bevoegd voor het streekvervoer? Wie is bevoegd voor het treinvervoer?	 	Vlaams Gewest: De Lijn, (in Brussel MIVB en in Wallonië TEC) Federale overheid: NMBS	
We wandelen naar school. Eerste uur: wiskunde...	Wie is bevoegd voor onderwijs?		Vlaamse Gemeenschap	
Tijdens de pauze wordt er druk gepraat over de ontsnapping van enkele gevangenen.	Wie is bevoegd voor justitie?		Federale overheid	
Na school loop ik langs bij mijn opa. Ik help hem met formulieren voor zijn pensioen.	Wie is bevoegd voor de sociale zekerheid (o.a. de pensioenen) ?		Federale overheid (pensioenen en sociale zaken)	
Ik haal nog net het begin van de baskettraining.	Wie is bevoegd voor het sportbeleid?		Vlaamse Gemeenschap	
Ik kijk naar een milieudocumentaire op tv vanavond.	Op welk niveau bindt men de strijd aan tegen de lucht-, bodem- en watervervuiling?	 	Vlaams Gewest (leefmilieu) Europa (De federale overheid voert ook een beleid voor duurzame ontwikkeling)	
In het late journaal hoor ik iemand pleiten voor een verplichte legerdienst. Hé???	Wie is bevoegd voor defensie?		Federale overheid	

Basisinformatie

- De Vlaamse overheid
- De financiële middelen van de Vlaamse overheid

In 2019 waren de inkomsten 47,16 miljard euro en de uitgaven 45,26 miljard euro. Ondanks een verschil van +/- 1,91 miljard euro tussen inkomsten en uitgaven beschouwde de Vlaamse Regering de begroting in evenwicht. Het verschil is te verklaren door:

- een geraamd bedrag dat de Vlaamse overheid denkt niet uit te geven en boekhoudkundige correcties (komt jaarlijks terug)
- enkele uitgaven die de regering om beleidsredenen niet meetelt

Opdracht: Speel zelf minister van Begroting

Een begroting is voor de meeste mensen iets abstracts met ingewikkelde tabellen en bedragen waar we ons weinig kunnen bij voorstellen. Nochtans is een begroting heel belangrijk omdat de politiek daarmee beslist waar het geld dat we allen samenleggen door belastingen te betalen, aan uitgegeven wordt. Welke publieke diensten we wensen en hoe we die organiseren.

Het Centenspel helpt begrijpen waar de politiek over gaat. Er is ook een handleiding voor de leraar die u kunt downloaden op de website van De Kracht van je Stem.

Basisinformatie:

- Hoe komt een decreet tot stand?
- Hoe gebeurt de controle op de overheid?

Opdracht: Het parlement controleert de regering

a. Actuele vraag:

Tijdens het wekelijkse vragenuur in de plenaire vergadering kunnen de volksvertegenwoordigers een minister een beknopte vraag stellen over een actueel onderwerp. De volksvertegenwoordiger kan tot kort voor de vergadering de vraag indienen.

Indien eenzelfde actuele onderwerp meerdere vragen oplevert, kan hierover een actualiteitsdebat worden georganiseerd.

Vraag om uitleg:

Via een vraag om uitleg in een commissievergadering controleert een parlementslid de Vlaamse Regering, en hij of zij krijgt informatie over het beleid. Andere parlementsliden kunnen zich aansluiten bij dit debat en aanvullende vragen stellen. Soms stellen meerdere parlementsliden verschillende vragen over hetzelfde onderwerp, de minister antwoordt dan op alle vragen tegelijkertijd. Van deze vragen om uitleg wordt een verslag gemaakt.

Schriftelijke vraag:

Elk parlementslid kan altijd (ook tijdens recesperiodes) een schriftelijke vraag stellen aan een Vlaamse minister, die er ook schriftelijk op moet antwoorden. De vraagsteller krijgt het antwoord eerst, en heeft er dan gedurende 15 werkdagen het alleenrecht over. Na die 15 dagen worden vraag en antwoord gepubliceerd op de website van het Vlaams Parlement. Schriftelijke vragen zijn het meest gebruikte parlementaire controlemiddel.

Motie:

Moties zijn officiële teksten van de Vlaamse volksvertegenwoordigers. Er zijn twee soorten moties: een eerste soort met aanbevelingen aan de Regering, en een tweede die procedures regelen.

Met een motie doet het Vlaams Parlement aanbevelingen aan de Vlaamse Regering over gewenste maatregelen of beleidsopties. Een motie houdt geen verplichtingen in voor de Vlaamse Regering maar heeft wel politiek gezag. Over deze moties wordt gestemd in een volgende plenaire vergadering.

Moties zijn mogelijk: na een regeringsverklaring; na een regeringsmededeling; na het debat over een beleidsbrief of een beleidsnota; na een actualiteitsdebat in plenaire vergadering; op basis van een maatschappelijke beleidsnota. De tweede soort moties regelen of starten allerlei speciale procedures: bijvoorbeeld een motie van wantrouwen, motie houdende vertrouwenskwestie,...

Interpellatie:

Een interpellatie is een van de middelen die een Vlaams volksvertegenwoordiger heeft om de regering te controleren en een minister te ondervragen. Bij een interpellatie kan de politieke verantwoordelijkheid van de Vlaamse Regering of van een minister in het gedrang komen. Bij gewone vragen aan een minister is dat niet zo.

Interpellaties worden meestal in een commissie behandeld. Het Uitgebreid Bureau kan beslissen om de interpellatie in de plenaire vergadering te houden, omdat ze bv. heel algemeen is en van groot politiek belang is. Over dringende zaken kan er in de plenaire vergadering ook een actuele interpellatie worden gehouden.

Na een interpellatie kunnen de parlementsliden een motie of een motie van wantrouwen indienen. Daarin doen ze aanbevelingen aan de regering, of ze vragen zelfs dat een minister ontslag neemt (in de motie van wantrouwen). Over die motie(s) wordt dan in de eerstvolgende plenaire vergadering gestemd.

Onderzoekscommissie:

Het Vlaams Parlement heeft onderzoeksrecht. Dat betekent dat het een parlementaire onderzoekscommissie kan oprichten. Die commissie beschikt over dezelfde mogelijkheden als een onderzoeksrechter om een bepaald probleem grondig te onderzoeken. Door een onderzoekscommissie op te richten kan het parlement vaststellen wie politiek verantwoordelijk was of is voor een probleem. Op basis daarvan kan het aanbevelingen aan de regering doen. Een parlementaire onderzoekscommissie kan alleen worden opgericht door de plenaire vergadering.

- b. Bij een interpellatie kan de politieke verantwoordelijkheid van de Vlaamse Regering of van een minister in het gedrang komen. Bij gewone vragen aan een minister is dat niet zo.

- c. Het Vlaams Parlement is een legislatuurparlement. Dat betekent dat het parlement niet ontbonden kan worden voordat de legislatuur voorbij is: er kunnen dus geen vervroegde verkiezingen voor het Vlaams Parlement plaatsvinden.

Het kan wel gebeuren dat het Vlaams Parlement in een motie van wantrouwen zegt dat het geen vertrouwen meer heeft in de volledige Vlaamse Regering of in een of meer ministers. In een dergelijke motie moet het parlement ook opvolgers voorstellen voor de hele regering of voor de minister(s) in wie het geen vertrouwen meer heeft. Elke Vlaamse volksvertegenwoordiger kan een motie van wantrouwen indienen na het debat over een regeringsverklaring, een regeringsmededeling of een beleidsnota, of na een interpellatie of een actualiteitsdebat.

Als de plenaire vergadering een motie van wantrouwen aanneemt, is de hele regering of de minister(s) in wie het parlement geen vertrouwen meer heeft, ontslagen. De kandidaat of kandidaten die in de motie worden voorgesteld als opvolger, worden dan direct verkozen verklaard.

In de geschiedenis van het Vlaams Parlement is er tot nu toe nog nooit een motie van wantrouwen goedgekeurd.

Basisinformatie: Hoe werkt Brussel?

Leraren die in Brussel lesgeven, kunnen de structuur van de Brusselse instellingen uitleggen aan de hand van concrete voorbeelden zoals kinderopvang, onderwijs, bejaardenzorg, kinderbijslag, de AB en de Botanique, enzovoort. Meer info op de website van het Brusselse Gewest <http://be.brussels/brussel> en op de website van de Vlaamse Gemeenschapscommissie www.vgc.be en op www.puzzelbrussel.be.

De federale overheid

Focus

Op de website www.dekamer.be kunt u wetsontwerpen en wetsvoorstellen opzoeken, op basis van een trefwoord. Zo vindt u bijvoorbeeld bij het trefwoord 'verkeersveiligheid' tientallen voorstellen, met telkens de stand van het dossier en de tekst van het voorstel.

Opdracht: Overzichtsbord

Maak de leerlingen er op attent dat ze op hun overzichtsbord een duidelijk onderscheid maken tussen wetgevende en uitvoerende macht.

Basisinformatie

- De bevoegdheden van de federale overheid
- Hoe werkt de federale overheid?
- De financiële middelen van de federale overheid

De basisinformatie beschrijft de bevoegdheden, structuur en besluitvorming op federaal niveau. Centraal staat het onderscheid tussen wetgevende (het federale parlement) en uitvoerende macht (de koning en de regering). Belangrijk is ook dat Kamer en Senaat elk een andere functie hebben, en wat precies de taak van de regering en de koning is. De rechterlijke macht komt in een apart hoofdstuk aan bod.

De rol van De Senaat

Als gevolg van de zesde staatshervorming worden de meeste senatoren sinds 25 mei 2014 door de parlementen van de gemeenschappen en gewesten aangeduid. Ze nemen deel aan de federale besluitvorming en behartigen hierbij de belangen van de deelstaten. Belangrijk is dat de Senaat, samen met de Kamer, ten volle bevoegd is voor de Grondwet en de wetgeving over de organisatie en de werking van de federale staat en van de deelstaten.

Terugblik: Verboden te zeggen

Ook in dit hoofdstuk worden heel wat specifieke termen vermeld en kunnen de leerlingen de opdracht Terugblik: Verboden te zeggen (zie zie hoofdstuk D De federalisering) doen. De te raden begrippen en verboden te zeggen woorden zijn dan de volgende.

Fiche voor de leraar, eventueel te kopiëren en in strookjes te knippen voor de leerlingen:

Begrip	Verboden te zeggen
WETSVOORSTEL	<ul style="list-style-type: none"> ● idee ● wetsontwerp ● parlement ● commissie
BELGISCH STAATSBAD	<ul style="list-style-type: none"> ● wet(ten) ● publiceren/publicatie ● bindend ● geldig ● van kracht
UITVOERENDE MACHT	<ul style="list-style-type: none"> ● regering ● koning ● macht(en) ● wetgevende macht ● ministers
OPPOSITIE	<ul style="list-style-type: none"> ● meerderheid ● coalitie ● regering ● partij(en) ● tegen
BEVOEGDHEID/BEVOEGDHEDEN	<ul style="list-style-type: none"> ● gemeenschappen ● gewesten ● verdeling ● bevoegd ● federale staat

Ook deze opdracht kan op een andere manier uitgevoerd worden. Verdeel de klas dan in groepjes van 3 à 4 leerlingen. Elk groepje krijgt één begrip waar ze zelf een definitie van moeten maken. Deze definitie mag maar één zin lang zijn en moet alle essentiële elementen bevatten. Laat hen daarna per groepje een definitie aan de rest de klas opzeggen, de andere leerlingen moeten dan raden om welk begrip het gaat.

De hoven en de rechtbanken

Dit hoofdstuk kan niet los gezien worden van de Modules 1 en 2 over mensenrechten en de rechtsstaat.

Het is voor jongeren niet alleen belangrijk om inzicht te hebben in de werking van het gerecht, maar ook om de link te leggen met de mensenrechten en het belang van de rechtsstaat.

Jongeren komen ook zelf in aanraking met justitie en gerecht. Kattenkwaad dat uitloopt op vandalisme, een echtscheiding van de ouders, spijbelgedrag, kinderen van vluchtelingen die het land uit moeten, drugs op of rond de school, geweld op school en in het gezin, problemen met een contract, een confrontatie met de politie.... Het maakt deel uit van de leefwereld van jongeren en roept vragen op over rechten en plichten, over wat billijk en rechtvaardig is en wat volgens de wet niet door de beugel kan.

U kunt in dit hoofdstuk ook, rekening houdend met de situatie van de jongeren in de klas, vertrekken vanuit een concrete probleemstelling, een fictief probleem of een aan de gang zijnde rechtszaak.

Belangrijk is dat jongeren hun rechten en plichten kennen en dat zij de weg weten naar hulpverlening en informatiediensten.

Enkele mogelijke thema's en zoekopdrachten over rechten en plichten:

- Wat moet ik doen als ik met een bromfiets of auto rijd?
- Moet ik naar school?
- Waar kan ik terecht als ik vind dat mijn rechten geschonden worden?
- Een rekening bij de bank openen
- Uitgaan, alcohol- en druggebruik
- Waar mag ik wonen? (domicilie, onderhoudsplicht, een huurcontract afsluiten)
- Kinderbijslag en studiebeurs
- Werken als jobstudent
- Spreekrecht

Thema's en zoekopdrachten over het gerecht:

- Wat kan ik doen als mijn rechten geschonden worden?
- Wat als ik slachtoffer ben van een misdrijf?
- Waar kan ik terecht voor rechtshulp?
- Wat doet de onderzoeksrechter?
- Wat doet de jeugdrechter?
- Wat betekent voorhechtenis?
- Wat is een alternatieve straf? Wanneer kunnen alternatieve straffen worden uitgesproken?
- Wat is een gemeentelijke administratieve sanctie (GAS-boete)?
- Wat is het strafregister? Welke gevolgen heeft de optekening van een veroordeling in het strafregister?

Basisinformatie:

- Welke taken heeft de rechterlijke macht?
- De organisatie van de rechterlijke macht

Opdracht: Wie behandelt wat?

Bekijk de foto's en noteer in de rechterkolom welke rechtbank zo'n zaken behandelt.

De rechtbank bevoegd voor

...enkelband (uitvoering van straffen).....

is

...de strafuitvoeringsrechtbank

De rechtbank bevoegd voor

... diefstal

is

... de correctionele rechtbank

De rechtbank bevoegd voor

...burenruzie

is

... het vredegerecht

De rechtbank bevoegd voor

... arbeidsconflicten

is

... de arbeidsrechtbank

De rechtbank bevoegd voor

... echtscheiding

is

...de familie- en jeugdrechtbank

De rechtbank bevoegd voor

... faillissementsgeschillen

is

... de rechtbank van koophandel

De rechtbank bevoegd voor

... verkrachting

is

... het hof van assisen of de correctionele rechtbank

De rechtbank bevoegd voor

... verkeersongevallen

is

... de politierechtbank

Basisinformatie: Hoe verloopt een rechtszaak?

Meer informatie en nuttige links:

- Op de website van de Federale Overheidsdienst Justitie <http://justitie.belgium.be> is gedetailleerde informatie beschikbaar. De onderwerpen zijn gemakkelijk terug te vinden via een alfabetisch indexsysteem. De informatiebrochures die aangeboden worden, kunt u downloaden of bestellen.
- Het Kinderrechtencommissariaat (www.kinderrechten.be) is de Vlaamse pleitbezorger van kinderrechten, opgericht door het Vlaams Parlement. Het Kinderrechtencommissariaat detecteert signalen van kinderen, jongeren en professionals en zet die om in concreet beleidsadvies. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat onderzoekt klachten van schendingen en waakt over het toepassen en naleven van kinderrechten.
- De Kinderrechtswinkel (www.kinderrechtswinkel.be) heeft een uitgebreid educatief aanbod in de vorm van publicaties, studiedagen en vormingen. De website bestaat uit een luik voor volwassenen en een voor minderjarigen. Aan bod komen thema's uit het Belgische jeugdrecht en rechten van minderjarigen in de breedste betekenis van het woord: rechten bij echtscheiding, voogdij, ouderlijk gezag, jeugdhulp,... De site biedt ook heel wat links aan naar andere instanties die met justitie, jeugdwerk en dergelijke te maken hebben.

Doordenken: Film 'Het Vonnis'

- a. Om de rechtszekerheid en het recht op een eerlijk proces te waarborgen. Procedures zijn er om die rechtszekerheid te waarborgen, ook al lijkt het in de film zo dat door een procedurefout de afloop indruist tegen ons rechtvaardigheidsgevoel. Het volgen van de procedures is zowel in het belang van een slachtoffer als in het belang van een beschuldigde.
- b. Leerlingen zullen na het zien van de film argumenten voor en tegen formuleren. Belangrijk is toch te wijzen op het wettelijk kader en de maatschappelijke gevolgen van hun argumenten.
- c. Eigen mening.
- d. In de film wordt de invloed van de media in beeld gebracht. Het proces krijgt heel veel media-aandacht. De leraar kan hier de link leggen naar assisenprocessen die ook in realiteit heel veel media-aandacht kregen. Ook hier kunnen de leerlingen reflecteren over de wenselijkheid hiervan, het recht op een eerlijk proces, het profileren van een beschuldigde als dader vooraleer hij schuldig bevonden wordt.
- e. Klasdebat: de meeste criminele feiten worden sinds de hervorming van het hof van assisen behandeld door de correctionele rechtbank, en daar is geen volksjury.

H₂ De Europese Unie

Basisinformatie: Wat ging vooraf aan de samenwerking in Europa?

De tekst over de historiek van de Europese samenwerking en het kaderstukje over de ideeën van Jean Monnet kunnen een aanzet zijn om met de leerlingen na te denken over het beeld dat zij nu hebben van de Europese samenwerking.

Wat betekent Europa voor hen? Heeft de Brexit hun kijk op Europa veranderd?

Hoe zien zij de toekomst van Europa in de wereld?

Voelen zij zich wel eens Europeaan? Wanneer wel? Wanneer niet?

Doordenker

Het citaat van Jean Monnet “De zes Europese landen zijn niet begonnen aan de grote onderneming om muren neer te halen die hen scheidde, om vervolgens nog hogere muren op te richten jegens de buitenwereld” kan gesteld worden tegenover de veelgehoorde uitdrukking ‘Fort Europa’.

Basisinformatie: De weg naar een EU met 27 lidstaten

Europa ligt regelmatig onder vuur. Veel problemen in eigen land (delocalisatie van bedrijven, werkloosheid, besparingen, concurrentie van buitenlandse bedrijven, integratie,...) worden aan Europa toegeschreven. In 2016 stemde de Britten in een referendum om uit de Unie te treden. Van 28 terug naar 27 lidstaten dus. De migratie van buitenlandse (EU- en andere) werknemers naar Groot-Brittannië was het sleutelthema in de uit-campagne.

Wat Europa aan voordelen heeft gebracht is men snel vergeten. Enig historisch perspectief kan hier voor verduidelijking zorgen. Daarom is het nodig eens stil te staan bij de reden waarom men na 1945 gezocht heeft naar Europese samenwerking. De catastrofe van de wereldoorlogen wilde men in de toekomst vermijden en de economische welvaart vermeerderen. Nu de Tweede Wereldoorlog verder in het verleden ligt, is het toch zonder meer duidelijk dat in West-Europa die doelstellingen zijn gehaald. Oorlogen tussen de West-Europese staten zijn uitgebleven en zijn, gezien de grote integratie, onwaarschijnlijk geworden. De economische groei en welvaart is in diezelfde landen nog nooit zo groot geweest.

Dat triomfalisme betekent niet dat alles uitstekend is: welvaart is nog altijd geen welzijn, economische problemen komen altijd opnieuw te voorschijn, maar zonder Europa waren die er ook geweest. Het gebeurt te vaak dat men de oorzaak van problemen legt bij overheden die men onvoldoende kent. Kennis omtrent de Europese Unie kan dan ook inzicht geven en aanzetten tot een beter begrip in plaats van simplistisch afwijzen van de Europese integratie.

De mijlpalen en uitbreiding van de Europese Unie worden het best informatief behandeld met behulp van een schema en kaarten. Het is wel belangrijk te wijzen op de betekenis van de soevereiniteitsopdracht en op de tegenstelling tussen supranationale instelling enerzijds en intergouvernementele organisatie anderzijds.

Opdracht: Facebooktijdlijn

Basisinformatie: Wat doet de Europese Unie?

De bevoegdheden van de EU werden voor het eerst vastgelegd in het Verdrag van Maastricht in 1992 en daarna grondig hervormd door het Verdrag van Lissabon in 2009. Deze paragraaf belicht de belangrijkste thema's waarover de EU bevoegdheden heeft.

Focus

Basisinformatie: Eenheid en verscheidenheid: living apart together

De Europese instellingen zijn supranationaal én intergouvernementeel. Deze paragraaf vestigt de aandacht op twee botsende visies bij het proces van Europese eenmaking, en gaat daarna dieper in op de structuur en de belangrijkste instellingen van de EU.

Basisinformatie:

1. De Europese Raad of de 'Europese Top': de stem van de lidstaten

Opdracht: Vergelijking VS en EU

- a. Charles Michel (2020).
- b. Hij is voorzitter van de Europese Raad en niet president. Hij zit de vergaderingen voor.
- c. De Amerikaanse president wordt verkozen in een getrapte verkiezing. (Meer info over de Amerikaanse presidentsverkiezingen in de 'Informatiemap over democratie, burgerzin en politiek' van De Kracht van je Stem). De voorzitter van de Europese Raad wordt benoemd door de leiders (staatschefs en regeringsleiders) van de lidstaten.
- d. De president van de VS heeft veel meer macht en bevoegdheden.

Basisinformatie:

2. De Raad van de Europese Unie
3. De Europese Commissie: het 'dagelijks bestuur' van de EU
4. Het Europees Parlement: de stem van de burgers

Opdracht: Wat heb ik aan Europa?

- a.
- b. Voorbeelden: Erasmus+, roaming tarieven, normen voor voedselveiligheid, de euro,...

Basisinformatie:

5. Het Hof van Justitie
6. Andere organen

Leesopdracht

De artikels verwijzen naar de volgende schendingen:

Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens:

- **ARTIKEL 14 Verbod van discriminatie**
Het genot van de rechten en vrijheden die in dit Verdrag zijn vermeld, moet worden verzekerd zonder enig onderscheid op welke grond ook, zoals geslacht, ras, kleur, taal, godsdienst, politieke of andere mening, nationale of maatschappelijke afkomst, het behoren tot een nationale minderheid, vermogen, geboorte of andere status.
- **Protocol Nr. 4 ARTIKEL 2 Vrijheid van verplaatsing**
 1. Een ieder die wettig op het grondgebied van een Staat verblijft, heeft binnen dat grondgebied het recht zich vrijelijk te verplaatsen en er vrijelijk zijn verblijfplaats te kiezen.
 2. Een ieder heeft het recht welk land ook, met inbegrip van het eigen land, te verlaten.
- **ARTIKEL 4 Verbod van collectieve uitzetting van vreemdelingen**
Collectieve uitzetting van vreemdelingen is verboden.

Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie is verkrijgbaar in een handig mini-boekje. Stuur een mailtje naar dekrachtvanjestem@vlaamsparlement.be en wij bezorgen u gratis de mini-boekjes.

Basisinformatie: Europese regels

De Europese regelgeving bepaalt voor een belangrijk stuk het beleid in de lidstaten. Heel wat van onze wetten en decreten zijn een omzetting van Europese regels. Doordat de EU-lidstaten een deel van hun nationale soevereiniteit hebben afgestaan aan de Europese instellingen, staat de Europese regelgeving immers hiërarchisch boven de regelgeving van de lidstaten.

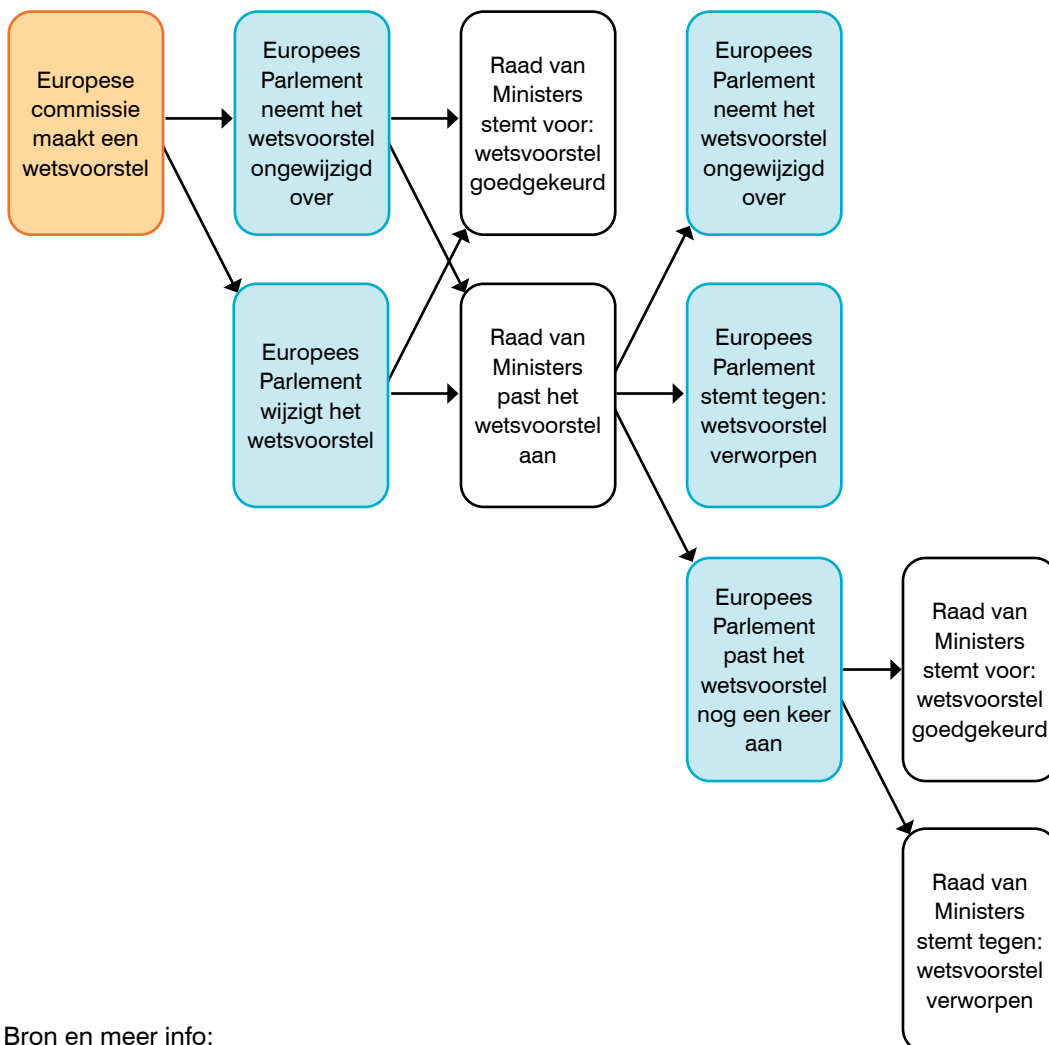
Extra informatie: De gewone wetgevingsprocedure

De gewone wetgevingsprocedure is standaard van toepassing op alle besluitvorming in de Europese Unie. Kern van de gewone procedure is dat zowel de Raad van Ministers als het Europees Parlement een beslissende stem hebben in het wetgevingsproces, én dat allebei de instellingen de mogelijkheid hebben om een voorstel aan te passen.

In het kort verloopt de gewone wetgevingsprocedure als volgt: Het initiatief voor wetgeving gaat altijd uit van de Europese Commissie. De Commissie doet dus een voorstel. Het Europees Parlement en de Raad van Ministers kunnen het voorstel goedkeuren of aanpassen. Als ze het niet eens worden over de voorgestelde aanpassingen dan kunnen ze het voorstel nog een keer aanpassen. Als de Raad en het Europees Parlement het dan nog niet eens zijn over het aangepaste voorstel, dan gaan ze onderhandelen. Tot slot wordt het voorstel goed- of afgekeurd.

Er zijn wel een aantal beleidsthema's (bijv. belastingen) met een speciale procedure waarin het Parlement slechts een raadgevende rol speelt.

De gewone wetgevingsprocedure: van voorstel tot wet

Bron en meer info:

<http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/nl/20150201PVL00004/Wetgevende-bevoegdheden>

https://www.europa-nu.nl/id/vga3bya9max9/gewone_wetgevingsprocedure_cod#p1

Basisinformatie: welke toekomst voor Europa?

Opdracht: Cartoon

- a. Van 6 lidstaten die in 1957 de EEG oprichtten in het Verdrag van Rome naar 27 lidstaten in 2010.
- b. De moeilijkheid om tot een eensgezind standpunt te komen met 27 nationale belangen rond de tafel (supranationaal ten opzicht van intergouvernementeel). Deze moeilijkheid ontstond doordat bij het proces van Europese eenmaking twee verschillende visies botsten.
- c. Ook in de instellingen waar politieke beslissingen worden genomen zit de tweedeling tussen supranationaal en intergouvernementeel. Zo komen in de Raad van de Europese Unie de nationale belangen steeds weer op tafel.
- d. In de cartoon spreken de 6 lidstaten van 1957 allemaal Frans terwijl de EEG uit België, Nederland, Luxemburg, Duitsland, Frankrijk en Italië bestond. De cartoonist heeft vooral het contrast willen tonen tussen de sfeer in 1957 en 2010. Over de noodzaak van Europese samenwerking was er in 1957 een grote eensgezindheid en bezieling. Dat is vandaag niet bij alle actoren het geval.

Doordenker: Vluchtelingen in Europa

- a. **Het Internationaal Verdrag betreffende de status van vluchtelingen, Ondertekend te Genève op 28 juli 1951 (Wet van 26 juni 1953 - B.S., 4 oktober 1953). [Gewijzigd door het Protocol van New York op 31 januari 1967 (B.S., 3 mei 1969)]**

Dit Verdrag definieert wie een vluchteling is. De landen die het Verdrag ondertekenden, verplichtten zich ertoe om vluchtelingen die zich op haar grondgebied bevinden te beschermen.

In het Internationaal Verdrag luidt de definitie van een vluchteling:

“Een persoon die uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit, en die de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil invoeren, of die, indien hij geen nationaliteit bezit en verblijft buiten het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had, daarheen niet kan of, uit hoofde van bovenbedoelde vrees, niet wil terugkeren.”

- b. Mensen die op de vlucht zijn voor oorlog in hun land, vallen niet onder deze definitie. Zij kunnen dus niet rekenen op de bescherming van dit verdrag. Daarom besloot de Europese Unie om een aparte vorm van bescherming in te voeren: de subsidiaire bescherming. Dit statuut biedt bescherming aan mensen op de vlucht voor oorlog, foltering of onmenselijke behandeling en doodstraf of executie.

Opdracht: Borddiscussie

Deze methodiek kan in een korte tijdsspanne worden gebruikt. Schrijf een uitspraak in verband met de vluchtelingenproblematiek in Europa op het bord. De leerlingen mogen schriftelijk reageren (aan het bord of digitaal) maar niemand mag in deze fase praten. Na de borddiscussie bespreek je de reacties met de klas. Het doel is om tot een synthese te komen van de verschillende standpunten die in de klas maar evengoed in de samenleving voorkomen.

De Verenigde Naties

Dit hoofdstuk schetst de belangrijkste instellingen en thema's van de Verenigde Naties. Voor een meer uitgebreide bestudering verwijzen we naar de websites en de didactische publicaties van de VN zelf en van de Vereniging voor de Verenigde Naties:

- portaalwebsite van de VN in de zes officiële talen van de VN (Arabisch, Chinees, Engels, Frans, Russisch en Spaans): <http://www.un.org>;
- website van het Regionaal Informatiecentrum van de VN voor West Europa (UNRIC): <http://www.unric.org/nl/>.
- De bibliotheek van het UNRIC is voor het publiek toegankelijk en beschikt over een collectie VN-documenten en publicaties in het Engels, Frans en Spaans, en heeft ook informatiemateriaal in andere West-Europese talen. UNRIC behandelt tevens alle aanvragen voor informatie per telefoon, e-mail of post. E-mail: info@unric.org.
- website van de Vereniging voor de Verenigde Naties: www.vvn.be.

De vereniging heeft tot doel de beginselen van de VN te verspreiden en de bevolking bewust te maken van de noodzakelijkheid van internationale samenwerking.

Focus

Basisinformatie:

De oprichting van de VN

De belangrijkste organen van de Verenigde Naties

1. De Algemene Vergadering
2. De Veiligheidsraad
3. De Economische en Sociale Raad
4. Het Internationaal Gerechtshof
5. Het Secretariaat en de secretaris-generaal

De belangrijkste thema's op de agenda van de VN

1. Mensenrechten
2. Ontwikkelingssamenwerking en humanitaire hulp
3. Vrede en veiligheid
4. Milieu

Opdracht: Agenda 2030

Opdracht: Vlaanderen en de VN

Deze opdracht wil leerlingen laten inzien dat maatregelen in Vlaanderen deel uitmaken van een veel globaler beleid. Maar zoals in het artikel van Stijn Vercruyssen duidelijk naar voren komt, zijn internationaal bindende akkoorden relatief en is er meestal geen straf voorzien wanneer landen of regio's hun verplichtingen niet nakomen. Bovendien maakt de bevoegdheidsverdeling in ons land dat we niet kunnen spreken van enkel een Belgisch beleid maar (ook) van een beleid van de gewesten en gemeenschappen. En soms neemt het veel tijd in beslag vooraleer die overeenstemming bereiken.

Deze zoekopdracht is geen eenvoudige opdracht. De concrete betrokkenheid van de Vlaamse overheid bij de thema's is niet altijd makkelijk te achterhalen. Een zoekopdracht in de beleidsnota's van de verschillende bevoegde ministers kan de leerlingen echter al aardig op weg helpen.

*Leesopdracht: De Verenigde Naties:
successen en mislukkingen*

In 1945 trad het Handvest van de Verenigde Naties in werking. De ambitie was om oorlogen uit de wereld te helpen en de mensenrechten te beschermen. In die 75 jaar kende de VN successen en mislukkingen.

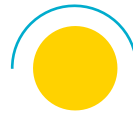
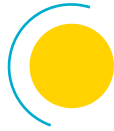
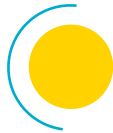
Professor Wouters ziet, ondanks mislukkingen en schandalen, ook vele successen en een belangrijke invloed van de VN. De VN brachten een geweldige vooruitgang in internationale samenwerking en op vlak van het internationaal recht.

Het succes van de Verenigde Naties valt of staat met het geloof in multilaterale samenwerking. Precies daar knelt het schoentje. Heel wat landen zijn vandaag minder multilateraal georiënteerd. Ze investeren liever in bilaterale betrekkingen en sluiten steeds vaker bilaterale akkoorden. De Verenigde Staten van Amerika zijn vaak koele minnaars geweest multilaterale samenwerking. Ons land was altijd al een pleitbezorger van internationale samenwerking. België gelooft sterk in de toegevoegde waarde van multilateralisme.

Samenvatting Module 4

In de samenvatting staan de belangrijkste begrippen uit deze module opgesomd. Het is de bedoeling dat de leerlingen na afloop van de module, die begrippen kunnen begrijpen en gebruiken. Bepaalde begrippen zijn dermate belangrijk dat van de leerlingen verwacht wordt dat ze die grondig kennen. Het is aangewezen dat u in samenspraak met de leerlingen bepaalt welke begrippen ze grondiger moeten kennen.

Colofon

Het educatief materiaal voor de leerlingen van de derde graad aso, kso, tso kwam tot stand met de medewerking van: prof. K. Deschouwer, dr. J. Moulaert, W. Taelman, H. Vanoppen, C. De Wilde, F. Decoster, I. Droesbeke, W. Dupon, D. Hoflack, K. Lamon, P. Martin, W. Schuermans, P. Baeten, C. Wyns, S. Bollen.

Eindredactie: Kris Van den Bremt, educatieve dienst van het Vlaams Parlement.

Onze bijzondere dank aan: de cartoonisten ian, zak en Eric Meynen voor hun enthousiaste medewerking.

De Kracht van je Stem wordt gestuurd door de stuurgroep:

Voorzitter: Francis Decoster

Leden: Els Vermeire, coördinerend inspecteur dep. onderwijs

Kris Deschouwer, professor VUBrussel, departement Politieke Wetenschappen

Marc Hooghe, professor KULeuven, departement Politieke Wetenschappen.

Ellen Claes, professor KULeuven, faculteit sociale wetenschappen

Els Van Hemelrijck, kinderrechtencommissariaat

Stefaan Walgrave, professor Universiteit Antwerpen

Chris Wyns, expert onderwijs en burgerzin

Miette Plessers, Pedagogisch begeleider, Katholiek onderwijs Vlaanderen

Luc Vernailen, hoofdadviseur pedagogische begeleidingsdienst, GO!

Elisabeth Serreyn, pedagogisch begeleider OVSG

Adelheid Van Hauwermeiren, pedagogisch adviseur POV

Geert Rits, commissiesecretaris Vlaams Parlement

Kris Hoflack, directeur communicatie, externe relaties en informatie Vlaams Parlement

Kris Van den Bremt, educatieve dienst Vlaams Parlement

Lay-out: Karakters

Laatste wijzigingen: 1 april 2021

Vlaams Parlement

1011 Brussel

T 02 552 45 34

dekrachtvanjestem@vlaamsparlement.be

www.dekrachtvanjestem.be

D/2020/3933/13

